

MOYLASH TIZIMLARI VA ULARNING TEXNIK QURILMALARDAGI AHAMIYATI

Buvaxonov Sarvarbek

Yangiqo'rg'on tuman 2-son texnikum

Annotatsiya: Ushbu maqolada texnik qurilmalar va ichki yonuv dvigatellarida qo'llaniladigan moylash tizimlarining vazifalari, turlari, ishlash prinsipi hamda ularning texnik ishonchlilikni ta'minlashdagi o'rni yoritilgan. Moylash tizimining asosiy elementlari, moy turlari va ularga qo'yiladigan talablar tahlil qilingan. Material texnikum talabalari uchun sodda va amaliy yo'nalishda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: moylash tizimi, dvigatel moyi, ishqalanish, sovitish, filtr, nasos, texnik xizmat, mexanizm ishonchliligi.

Zamonaviy texnika va transport vositalarida mexanik qismlar doimiy ravishda o'zaro harakatda bo'ladi. Harakat jarayonida detallar orasida ishqalanish yuzaga keladi, bu esa qizish, yeyilish va energiya yo'qotilishiga olib keladi. Ishqalanishni kamaytirish va mexanizmlarning uzoq muddat xizmat qilishini ta'minlash uchun moylash tizimlari qo'llaniladi.

Texnikumlarda o'qitiladigan mexanika va transport fanlarida moylash tizimlarini o'rganish muhim hisoblanadi, chunki u texnik xizmat ko'rsatish va nosozliklarni oldindan aniqlashda katta ahamiyatga ega.

Moylash tizimi quyidagi asosiy funksiyalarni bajaradi:

1. Ishqalanishni kamaytirish va detallarni yeyilishdan saqlash
2. Ishchi qismlarni sovitish
3. Zarralar va metall qoldiqlarini yuvib tashlash
4. Korroziyadan himoya qilish
5. Detallar orasida zichlikni ta'minlash
6. Mexanizmning umumiy samaradorligini oshirish

Agar moylash tizimi to'g'ri ishlamasa, dvigatel yoki mexanizm qisqa vaqt ichida ishdan chiqishi mumkin.

Texnik qurilmalarda moylashning bir necha usullari qo'llaniladi:

Bu usulda moy harakatlanayotgan detallar orqali sochiladi va boshqa qismlarga yetib boradi. Oddiy va arzon usul hisoblanadi.

Maxsus nasos yordamida moy bosim ostida ishchi qismlarga uzatiladi. Zamonaviy dvigatellarda eng keng tarqalgan usul hisoblanadi.

Purkash va bosimli moylashning birgalikda qo'llanilishi. Ko'p avtomobil dvigatellarida aynan shu tizim ishlatiladi.

Moylash tizimi quyidagi qismlardan tashkil topadi:

- Moy karteri (moy saqlanadigan idish)
- Moy nasosi
- Moy filtri
- Moy kanallari

- Bosim datchigi
- Sovitish elementi (ba'zi tizimlarda)

Nasos moyini karterdan olib, kerakli bosimda tizim bo'ylab harakatlantiradi.

Filtr moy tarkibidagi chang, metall zarrachalari va boshqa iflosliklarni tozalaydi.

Sifatli moy quyidagi xususiyatlarga ega bo'lishi kerak:

- Yaxshi yopishqoqlik (viskozlik)
- Yuqori haroratga chidamlilik
- Oksidlanishga qarshilik
- Korroziyadan himoya qilish
- Kam bug'lanish darajasi

Moyning noto'g'ri tanlanishi yoki vaqtida almashtirilmasligi mexanizmning tez yeyilishiga olib keladi.

Moylash tizimining samarali ishlashi uchun quyidagi ishlar muntazam bajarilishi zarur:

- Moy darajasini tekshirish
- Moyni belgilangan muddatda almashtirish
- Filtrlarni tozalash yoki yangilash
- Moy sizib chiqishini nazorat qilish
- Bosim ko'rsatkichlarini tekshirish

Bu choralar qurilmaning xizmat muddatini sezilarli darajada uzaytiradi.

Moylash tizimi har qanday mexanik qurilmaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U ishqalanishni kamaytiradi, detallarni sovitadi va ularning ishonchli ishlashini ta'minlaydi. Moylash tizimiga o'z vaqtida texnik xizmat ko'rsatish texnikaning uzoq muddat samarali ishlashiga yordam beradi.

Texnikum talabalari uchun ushbu tizimning tuzilishi va ishlash prinsiplarini o'rganish kelajakdagi kasbiy faoliyatda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Avtomobillar tuzilishi va ekspluatatsiyasi. – Toshkent, 2020.
2. Mashina va mexanizmlar nazariyasi asoslari. – O'quv qo'llanma.
3. Ichki yonuv dvigatellari. – Texnik adabiyotlar to'plami.
4. Transport vositalariga texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha qo'llanma.